

KURYER LITEWSKI.

w Wilnie w Poniedziałek dnia 1 Września v. s. 1830 Roku.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

W i l n o.

W przeszłą sobotę, dnia 30 z. m., obchodzony był uroczystość, dzień Wysokich Imienin, NAYJAŚNIEJSZEGO WIELKIEGO XIĄŻĘCIA NASTĘPCY TRONU ALEXANDRA NIKOLAJEWICZA, oraz rocznica narodzin NAYJAŚNIEJSZEJ WIELKIEJ XIĘŻNICZKI OLGI NIKOLAJEWNY. Żrana we wszystkich kościołach odprawiły się dziękczynne modły i śpiewane było *Te Deum laudamus*. Wieczorem miasto było oświetlone.

Sankt-Petersburg dnia 22 sierpnia

Przez najwyższy dyplomata pod dniem 3 t. m., wydany w *Helsingfors*, CESARZ JEGOMOŚĆ, najłaskawiej raczył mianować kawalerem orderu *ś. Włodzimierza* 2giej klasy, Jenerał-porucznika *Szeltinga*, dowódcę uczelnego portu swéaborskiego.

— Wice-prezydent Senatu Finlandzkiego, *Lvellan*, i radca stanu *Barod Kotheu*, członek tegoż Senatu, mianowani są kawalerami orderu *ś. Włodzimierza* 3ciej klasy.

— Radzca kollegialny, *Demidow*, Kamerher J. C. M. uczynił nową ofertę, 125,000 rubli, na rzecz wdów i sierot po wojownikach, którzy przeszli *Balkan*. NAYJAŚNIEJSZY CESARZ JEGOMOŚĆ, po uczynioném sobie o tej ofercie doniesieniu, raczył najłaskawiej oświadczyć Swoie wysokie P. *Demidowemu* zadowolenie.

— Kupcy *W. Sengbusz* i *C. A. Mayer* uznani są, pierwszy konsulem szwedzkim i norweskim w *Rydze*, a drugi konsulem niderlandzkim w *Rewlu*.

— Negocyant *J. H. Beer* mianowany wice-konsulem rossyjskim w *Flekefiord*. (J. d. S. P.)

— Przez najwyższy ukaz do Rządzącego Senatu pod dniem 15 sierpnia, sprawujący obowiązki hessarabskiego wice-gubernatora, radca dworu *Klinsz*, w nagrodę gorliwego sprawowania obowiązku, utwierdzony na tym urzędzie i podniesiony do rangi radcy kollegialnego.

— Przez najwyższy ukaz do Kantoru-Dworu pod dniem 2 sierpnia, członek Senatu Finlandzkiego rzeczywisty radca stanu, *fon Hartmann*, najłaskawiej mianowany Kamerherem Dworu J. C. M.

— Radzca kollegialny *Xiążę Wiazemski*, członek ministeryum skarbowego do osobnych poleceń, mianowany członkiem ogólnego zgromadzenia departamentu handlu zewnętrznego.

— Senatorowie rzeczywisty radca tajny *Obreskow*, jenerałowie porucznicy *Gorgoli* i *Hrabia Gurjew*, radzca tajny *Baranow*, 3ciej klasy *Bezrodny* i radzca tajny *Czeliszczew*, którzy skłádali osobny urząd do zadzierżawienia poborów trunkowych, za niezmordowane prace przez nich podjęte i korzystne ukończenie tej rzeczy, otrzymali oświadczenie Monarszego zadowolenia (G. S.)

— Towarzystwa do przedsięwzięć handlowych i przemysłowych, o których użyteczności przekonano doświadczenie, coraz znakomitsze czynią w *Rossyi* postępy. Nie dawno donieśliśmy o utworzeniu się kilku kompanii w guberniach południowych Państwa. *Telegraf Moskiewski* nowy w tym względzie podaje do rozważenia publiczności projekt, który zda się dla azjatyckiego handlu naszego obiecywać wielkiej wagi korzyści. Podług pomienionego dziennika, negocyanci moskiewscy powzięli myśl utworzenia kompanii żegluga na morzu *Kaspijskiem*. Spiesznie doniesie-

my o szczegółach tego przedsięwzięcia, iak tylko ono otrzyma potwierdzenie rządowe.

— W *Kijowie* w miesiącu maju umarła obywatelka tego miasta, *Marya Kalinowska*, mając wieku 109 lat.

— Dnia 29 marca w *Wierchnieudińsku*, o godzinie 8mej wieczorem, dało się uczuć mocne trzęsienie ziemi, które trwało blisko trzech sekund, w kierunku z północo-wschodu na południowozachód.

— Wczorajsze zaćmienie księżyca było obserwowane przez wielką liczbę mieszkańców tułtejszej stolicy: powietrze przez cały dzień i przez większą część wieczora, było bardzo mgliste, wyiaśniło się dostatecznie i w zupełności można było widzieć ten interessujący fenomen. (J. d. S. P.)

ALWERTSKA KOPALNIA MIEDZI, USTA-BASZY GRECKI, JEJ HISTORIA.

(Wiątek z podróży po prowincjach zakaukaskich.)

Kamienista ścieżka, idąca po spadzistościach gór, doprowadziła nas ku brzegowi bystrey *Debedy*, na której jest tu zbudowany most kamienny, o iedney arkadzie, opierającej się o brzegi tej rzeki. Most ten zrobiony z dzikiego, ciosanego kamienia, ma długości 27½ sążni, a szerokości 1½; na końcu mostu jest postawiony czworokątny kamień bazaltowy, na którego iedney stronie znajduje się wyrżnięta tarcza, na drugiej napis, w języku ormiańskim, iuż dosyć zatarty. Tłumacz mój, bardzo mierny piśmiennik, mógł tylko wyczytać, iż ten most został zbudowany przez *Aszota*, króla ormiańskiego.

Przebywszy most, iechaliśmy krętą ścieżką, prowadzącą na *Larwar**, od Rossyan przezwaną *Attawerską*. Wkrótce przybyliśmy do wsi, w kształcie amfiteatru rozłożoney na spadzistości góry, a zamieszkaney przez Greków, bawiących się przemysłem około kopalni. Stanąłem w domu Usta-Baszy, żwierzchnika majstrów, Starszyny osadników greckich. Attawerska, albo pospolicie nazywana Alwertska kopalnia miedzi, została założoną przez Gruzyskiego Króla, *Herakliusza*, za pomocą Greków, przezeń wezwanych, w r. 1763, z miasteczka *Gumiszchana* (kopalni srebra), leżącego między *Arzerum* a *Trapezontem*. Ci Grecy, wezwani przez Króla *Herakliusza*, w liczbie 2000 dusz, poci obojey, skrytym sposobem przybyli do Gruzji, pod naczelnictwem *Eminezy*** Teodora *Chadżifotowa*, i na przód założyli kopalnie srebra, *Achtalską* i *Tambulutską*, a potym, w r. 1770, *Attawerską* i *Szambulutską* miedzi. W pierwszych latach dobywano srebra, w obu kopalniach, po 40, 60, a iednego roku dobyto 81 pudów, 16 funtów; miedzi, po 5, 10 i 15,000 pudów. Cała dobywanego srebra i miedzi ilość była oddawaną na pożytek Greków, przemysłników górniczych; ale musieli oni dawać dziesięcinę na rzecz właścicieli ziem, (*Xiążąt Argutyńskich—Dothorukich*), a resztę Królowi przedawać, w cenie umówioney, dosyć niskiey***). W roku 1785, podczas wtargnienia do Gruzji *Omara*, Chana Awarów, Grecy attawerscy, przerażeni jego okrucieństwem, rzucili wszystkie narzędzia górnicze i majątność, skryli się do kopalni *achtalskiej*, którą, przez miejscowe położenie,

*) Wyraz tatarski, oznaczający drogi kamień.

**) Naczelnik kopalni.

***) Po 3 rub. sr., baszman.

uważali za mocniejszą i bezpieczniejszą; ale *Omar Chan*, dnia 20 września, zdobył kopalnię aachtalską, zburzył wsi i wspaniałą klasztor grecki, przy niej zbudowany, a mieszkańców zabrakł w niewolę i rozprzedał w paszalicu aachtalskim. Po oddaleniu się *Omar Chana*, Król postarał się odnowić kopalnię, niektórych Greków wykupił z niewoli, inni zaś znaleźli porę sami umknąć, a tym sposobem, czynności i roboty górnicze znowu się rozpoczęły. W roku 1786, za nastaniem lata, Grecy, obawiając się nowych napadów *Omar Chana*, który jeszcze zostawał w *Achatychu*, przenieśli się do *Tyflisu*, gdzie dopóty przebywali, póki *Omar Chan*, przez swój odjazd do *Dagestanu*, nie uspokoił wszystkich mieszkańców Gruzji, a Grecy znowu się ukazali w kopalniach. Niedostatek przemysłników górniczych, po większej części wygubionych przez *Omar Chana*, stał się przyczyną wielkiego zmniejszenia się robót kopalni, tak, iż srebra dobywano corocznie, tylko od 10 do 15 pudów, a miedzi od 5 do 6000 pudów. W takim stanie roboty kopalne trwały do roku 1795. W tym roku, krwi ochciwy *Aga Mahmud Chan*, Szach perski, znaiomy pod imieniem *Eunucha*, we 37000 wojska wtargnął w granice Gruzji. Postrach rozszerzony przez wiadomość o jego okrucieństwach, zmusił wszystkich spokojnych mieszkańców do szukania bezpiecznej ustroni. Grecy, nie pokładając już nadziei w warunkach kopalni aachtalskiej, oddalili się do *Tyflisu*. Waleczny Król *Herakliusz*, wystawszy swoją familią do *Duszetu*, postanowił uporczywie bronić swojej stolicy. Dnia 9 września, roku 1795, *Aga Mahmud Chan* zbliżył się ku *Tyflisowi*, i stanął obozem w odległości ósmiu wiorst od tego miasta, pod wsią *Sagantug*. Król *Herakliusz*, dnia 10 września, wyszedł przeciwko niemu, ale wkrótce musiał powrócić do *Tyflisu*, nie zdofawszy wyparować Szacha z obrony przezeń pozycyi. Dnia 11 września, Król *Herakliusz*, wzmocniwszy swoje wojsko wszystkimi *Tyflisu* mieszkańcami, znowu wyszedł z miasta i nastąpił na Persów. Bitwa była zacięta i krwawa, ale gdy Xiążę *Abatidze*, który dowodził Imerecyanóm, został zabity, wojsko jego rzuciło się do ucieczki, i po drodze zrabowało *Tyflis*. Król *Herakliusz*, po ucieczce Imerecyanów, pozbawiony znaczącej części wojsk swoich, musiał ustąpić z placu bitwy, i schronił się do *Duszetu*. *Aga Mahmud Chan*, wszedłszy do *Tyflisu*, okropnie go spustoszył, i wszystkich obojętę mieszkańców zabrawszy w niewolę, oddalił się wieczorem do obozu sagantugskiego. Tu od iednej branki, Greczynki, dowiedział się, że w kopalni aachtalskiej iakoby jest zachowana wielka ilość srebra: dla tego więc, dawszy iey konwoy i *Tezapczy* *) Anastazego *Chodżifotowa*, syna Eminczy Teodora, któryby drogę pokazał, wysłał ich do *Achtali*. Ale ten konwoy, zbliżywszy się do *Achtali*, postrzegł mnóstwo ludu zgromadzonego, obawiał się iść daley, i wrócił do obozu. *Tezapczy* Anastazy *Chodżifotow*, podczas rozdziału ienców, dostał się *Dżawat Chanowi*, władcy Hanżyńskiemu, od którego, w miesiącu grudniu, uciekł do Gruzji. Tam, po śmierci swojego oycy, zajął się zarządem kopalni, odnowił ich roboty, chociaż znacznie zmieyszone, tak, iż Król *Jerzy*, swój dochód z tych kopalni oddawał w dzierżawę za 12,000 r. sr., na rok.

Po śmierci Króla *Jerzego*, te kopalnie przez zarządzającego Gruzją, Rzeczywistego Radcę Stanu, *Kowalinskigo*, nieiaki czas były oddawane takóž w dzierżawę, do roku 1803, to jest, do przybycia tam Hrabi *Mussina-Puszkina*. Przy nim znajdowali się wezwani z Rossyi maystrowie, i zaczęli wytapiać rudę, kupując miedź czarną u Greków; wielu z tych ostatnich, odbywając roboty górnicze widząc być niekorzystnym dla siebie, opuściło kopalnie, i większą częścią osiadło w miasteczkach: *Gopret* i *Cinckaro*, w dystancyi *Borczański*, gdzie zostali rolnikami. W roku 1816, roboty kopalni srebra ustały. A-

*) *Mayster*, oddzielający złoto od srebra.

le, dnia 3 lutego w tymże roku, po ogłoszeniu prawideł i praw, na mocy których roboty górnicze w Gruzji zostały urządzone, allawerdska kopalnia znowu poszła pod zarządzanie Greków, którym udzielono też prawo dobywania i wytapiania rudy miedzianej i srebrnej, pod warunkiem płacenia do skarbu $\frac{1}{10}$ części dobytej miedzi, i dwóch procentów od całej ilości miedzi wytopionej, za robotników, których, podług postanowienia, wypadało Grekom dawać po 155 ludzi, z pomiędzy Ormianów dystancyi *Borczański* i *Kazachski*. Wojna z Persją i Turcją była nieco wstrzymała roboty kopalni; ale dzisisy, przez nieustanne rządu starania, kopalnie: *Allawerdska* i *Szantugska*, odbywają swoje działania; zostały odkryte nowe, bogate źródła rudy miedzianej; lecz roboty w kopalniach srebra, od roku 1816, zupełnie ustały.

Podziękowawszy szanownemu Anastazemu Teodorowiczowi, Usta-Baszy greckiemu, za udzielenie mi tych szczegółów, spytałem się go: iakiby los spotkał iego familią, gdy sam został w niewolę wzięty przez *Aga Mahmada Chana*. Dobry starzec, ciężko westchnąwszy, opowiedział mi rzecz następującą: „Miałem żonę Gruzynkę, i kiedy *Aga Mahmud Chan* zdobył *Tyflis*, zostaliśmy w niewolę wzięci razem z dwiema córkami: Barbarą trzyletnią, i Eufemią kilku miesięcy. Ja dostałem się *Dżawat Chanowi* Hanżyńskiemu, a żona moja i córki pewnemu magnatowi perskiemu, *Ali-Kuli-Chanowi*. Ten, polubiwszy moję żonę, przybrał ją za nałożnicę i żył z nią lat 7. Po iego śmierci, wykupiłem ją za 1000 rub. sr., moie zaś córki, wychowane w wierze mahometńskiej, zostały w Persyi. Nie wiem, gdzie się podziała starsza, od młodszej zaś niedawno list otrzymałem; poszła zamąż za kuzyna *Ali-Kuli-Chana*.” To powiedziawszy starzec, westchnął, i żył się mu potoczył z oczu.

Iżby rozproszyć smutek czoięgodnego starca, wezwałem go na przechadzkę po wsi.

Wies *Allawerdska*, od Tatarów nazywana *Mischana* (kopalnią miedzi), składa się z 50 chattek, zamieszkałych Grekami, przemysłnikami górniczymi. Oprócz nich, mieszkają w niej: sędziwy starzec, Biskup *Joachim* i dwaj duchowni, oraz Kommissarze ekspedycy: górniczej i skarbowej. We wsi tej znajduje się grecka cerkiew i szkoła, w której młodzież uczy się języka greckiego i pierwszych zasad arytmetyki. Położenie tej wsi jest smętne. Na spadziści góry są rozstawione domki mieszkańców, w kształcie amfiteatru; nakoło wysokie góry pokrywa las gęsty. Chciałem być przeysć do tego miesca, gdzie rudę kopią, ale śnieg wielki zmusił nas powrócić do chatki.

Nazajutrz, zostałem rano obudzony dzwonieniem na mszę ś; ubrawszy się, poszedłem do cerkwi. Po mszy, odwiedzili mię duchowni greccy i dyakon; z wielką ciekawością wypytywali się, co słyhać, i co się dzieie w nieszcześnie ich oyczynie, tudzież, iaki los czeka potomków *Peryklesa*. Jak mogłem, zaspokoilem ich szlachetną ciekawość; potym, pożegnawszy się z poczciwym starcem, Anastazym *Teodorowiczem*, udałem się w drogę, wierzchem na *katerach*, gdyż koni zgoła nie było u Greków. Góry zupełnie były pokryte śniegiem; gładkie podkowy *katerów* ślizgały się, za każdym krokiem, i dosyć późno przyiechaliśmy na nocleg do wsi ormiańskiej, *Akori*. (G.S.P.)

KRÓLEWSTWO POLSKIE.

Warszawa dnia 6 września.

NAYJAŚNIEJSZY PAN nayałaskawiey raczył zezwolić, aby w *Warszawie* nowo wybudowane koszary saperów nazywały się otdąd *Koszarami* *NIKOLAJEWSKIEMI*.

— Dnia 3 b. m. w czwartą rocznicę Koronacyi N. CESARZA *NIKOLAJA* I, szczęśliwie odbytey w mieście *Moskwie*, odbyło się w tuteyszym Kościele Metropolitalnym solenne nabożeństwo w obec wszelkich Władz Rządowych i ludu. Celebrował *J.W. J.X. Prażmowski*, Senator, Biskup *Płocki*. Wieczorem oświecono domy stolicy.

— **Dar N. PANA** przeznaczony **J.W. JX. Szumborskiemu**, Biskupowi **Chełmskiemu**, Senatorowi **Królewst. na Polskę**, przysłany został z **Petersburga**. Jest to nader ozdoba i kosztowna infula, oraz pastorał, alba, stufy, do obrzędu pontyfikalnego **Greko-Unickiego**.

— **J.W. Hrabia Krasinski** Jenerał iazdy, **Woiewoda**, wrócił do **Warszawy**.

— Na tegoroczném zgromadzeniu badaszów natury, które się odbędzie w **Hamburgu** w bieżącym miesiącu, zaaydować się będzie trzech Profesorów **Warszawskiego Uniwersytetu PP. Milé, Woyde i Jarochi**.

— List odebrany z **Petersburga** donosi, że **Panna Sontag** z pierwszego koncertu, danego w tej stolicy, miała dochodu dukatów 2,100. Ta artystka z wdzięcznością wspomina, iak uprzejmie była przyjęta w **Warszawie**.

— **JPanna Żuczowska** zwiedziwszy **Krakow**, wyjechała do **Lwowa**, gdzie ma kilka rol przedstawić na tamecznym teatrze **Polskim**.

— We wsi **Pierzchowie** w **Galicji**, o 5 mile od **Krakowa**, żyje wieśniak **Jakób Kostucha**, który sam się nauczył czytać i ma bydź naturalnym astronomem, malarzem, mechanikiem, iometrą i poetą! (**G. W.**)

— Przekonano się, iż domieszana galareta z kości do tak zwanego chleba z kartofli pieczonego, daje pokarm bardzo pożywny i zdrowy; również robią już teraz ser, kartoflany, przez połączenie do ugotowanych i utartych kartofli, pewną ilość śmietany kwaśney, ser takowy ma bydź bardzo smaczny i im dłużej poleży, tym lepszym się staje.

— W **Anglii** teraz wyrabiają papier z porostu morskiego: również jest dobrym iak papier zwyczajny, przysposabiając porost, przez wymoczenie w wodzie wapiennej: wynalazcą tego jest **Elise Heyden** z **Hrab. Portsmouth**.

— Wkrótce oddany będzie do druku przekład z francuzkiego na polski podróży do **Rossyi** południowej, **Georgii** i innych prowincyi **kaukaskich**, odbytej przez **P. Gamba** konsula francuzkiego.

— U kommissarzy cyrkutowych miasta stołecznego **Warszawy**, zaczęto zbierać składki na restauracyą zamku **Krakowskiego**; każdy z tutejszych obywateli, w miarę możliwości, chętnie składa tę ofiarę.

— W mieście obwodowém **Pultusku**, jest w korzystném położeniu przy drodze bitej i nad rzeką spławną **Narew**, rękodzielnia sukienna, nowo urządzona, która przedsiębiorcy ochotnemu i mającemu zdolności i śródki potrzebne, wypuszczoną bydź może z budowlami murowanemi, umyślnie ku potrzebie fabryki wzniesionemi, z przedziałnią o jednym assortymencie, tudzież machinami, narzędziami, podług nowszych ulepszeń wystawionemi, i foluszem; a to pod warunkami, które w biurze **Kommissyi rządowej** spraw wewnętrznych i policji mianowicie w **Dyrekcji Jeneralney** przemysłu i kunsztu, lub na miejscu w **Pultusku** u **Referendarza** **Stauo Kommissarza**, wyznaczonego do urzędzenia fabryk tamże, każdego czasu przezyrzane bydź mogą.

Miasto **Pultusk**, gdzie ta fabryka istnieje, w obwodzie tegoż nazwiska, w woiewództwie **Płockim** położone, na trakcie bitym głównym **Petersbursko-Kowieńskim**, odległe jest o mil 7 od miasta **Warszawy**, 10 od miasta woiewódzkiego **Płocka**, w okolicy obfitującej w drzewo, łąki i wodę, mieści wszystkie dogodności dla fabrykantów, których liczba dość znaczna już tam osiadła, znajduje się. (**K. W.**)

FRANCYA.

Paryż dnia 20 sierpnia.

(*Journal de St. Petersburg.*)

Przez urządzenie z dnia 13 ustanowiona została **kommissya** ze trzech członków do zrobienia stanu dawniejszej listy cywilney; opatrzyć sposób zachowania dóbr i wartości wszelkiej natury, z których się ona składa; sprowadzić wszystkie wydatki do stopy prostego utrzymania; zebrać wszystkie rachunki dawniejszego intendentia ie-

neralnego, i przygotować wszystko do likwidacyi. Członkami tej kommissyi mianowani są: hrabia **Montalivet**, par **Francyi**; **P. Schonen** i **P. Duvongier de Hauranne**, członkowie izby deputowanych.

— Gdy wielka liczba deputowanych z departamentow wzięła uwolnienie, przeto minister spraw wewnętrznych przełożył izbie deputowanych, na posiedzeniu d. 14 dwa projekta do prawa, względem wyborów, dla zaięcia miysce wakujących.

— Na posiedzeniu izby deputowanych d. 17, wniesiony został projekt do prawa, względem pożyczki nadzwyczajney 5 milionow do budżetu r. 1830, na roboty publiczne, w celu dania zatrudnienia klasie robotniczej.

— Jenerał **Clauzel**, nowy wódz naczelny wyprawy afrykańskiej, bierze z sobą do **Algieru** liczny sztab główny, w którym znajdują się ienerałowie porucznicy **Delort i Royer**, oraz 29 oficerów.

— Stosownie do rozkazow ministra woyskowego, ienerał-porucznik dowódzca 1szej dywizyi woyskowej zalecił oficerom wszelkiego stopnia, znajdującym się w **Paryżu** bez prawnego upoważnienia, ażeby się udali do swych domow, albo niezwłocznie stawili się w korpusach, do których należą. Oficerowie, którzy będą uwolnieni, a którzy zgoła nie mają zamieszkania w **Paryżu**, również udać się mają do swych departamentow, chyba otrzymali od ministra woyskowego pozwolenie na przebywanie w stolicy.

— **Fregata Vénus** przybyła 12 do **Tulonu**. Przywiozła ona 200 woyskowych konwalescentów i 75 chorych, oraz ienerała **Poret-de-Morveau** i 20 oficerów. Okręt ten mało przywiozł wiadomości ważniejszych z **Algieru**. Teraz już pewna, że tylko 55 milionow znaleziono w pałacu deia. Arabowie zbrojni, ośmieleni nieszczęśliwą rozprawą pod **Blidą**, ukazują się już o milę od **Algieru** — **D. 8**, marszałek hrabia **Bourmont**, znajdował się ieszcze w **Kassaba**.

— Rozbitowie brygów, **Syléne i Aventure**, otrzymali d. 6 pozwolenie wyścia do **Tulonu**. O świcie już mnóstwo niezliczone mieszkańców zebrało się na pobrzeże; o godzinie 6tej waleczni ci ludzie wstąpili na ziemię, widok ich stał się przychylną sceną nader kłiwych. Po pierwszych chwilach czułości bardzo naturalney, zaprowadzono rozbitów do zasobu ekwipażow liniowych, gdzie im wydano bieliznę i wszelkie rzeczy do odzienia, których wielką mieli potrzebę.

ANGLIA.

Londyn dnia 20 sierpnia.

J. K. Mość raczył jenerał-maiorowi **Wilughby Cotton** udzielić tytuł kawalera.

— Urzędowa, pod d. 26 sierpnia, gazeta ogłasza mianowanie **Sir Jerzego Fitzgeralda Hilla** gubernatorem wyspy **S. Wincentego**.

— **Sir Henryk Hardinge** dnia 13 t. m., przybył do **Dublinu**, i nazajutrz, został wprowadzony do obowiązku sekretarza stanu **Irlandyi**.

— W dniach ostatnich tego miesiąca, odbyła się przedsz garderoby zmarłego **Króla, Jerzego IV**, z której przychod, podług zwyczaju, należy się pażiom, stojącym przy wschodach (*pages of the back stairs*), i przyniosła około 15 tysięcy f. s. (375,000 frank.)

— **Gazeta Courier** umieściła obszerny list angielskiego konsula w **Algierze**, pod datą 7 lipca, adressowany do jednego wysokiego urzędnika: Okaznie się z niego, iż, podczas ostatnich wypadków, imie i własność Anglików, były przez **Algierczyków** statecznie szanowane, że oraz wódz naczelny armii francuzkiej bardzo grzecznie obszedł się z konsulem angielskim. Wspomniano tskóż w tym liście, iż **Dey** był przez **Hrabiego Bourmont** z wielką wspaniałomyślnością przyymowany.

— Podług dokumentów, złożonych komitetowi skarbu, armia angielska została powiększoną w sposób następujący: w nowych osadach 17,112 ludzi, w koloniach dawniejszych 849, w **Anglii** 9,096, **Irlandyi** 10, 363, **Ludyach** **Wschodnich** 14, 287, w ogóle 51, 707. Porównyując armią terażniejszą do armii 1792 roku, okaże się

dwakroć większą, a odkładając na stronę to, co się odnosi do Indyi, wypadek jest zupełnie ten sam, gdyż wojska tej armii są opłacane z dochodów tego kraju.

— Dzienniki *Kwebeku*, wychodzące do dnia 19 lipca, uwiadamią, iż tam przychody znacznie wzrosły. W porównaniu do odpowiedniego kwartału roku przeszłego, przychód z opłat celnych, w ciągu kwartału, kończącego się w dniu 5 lipca r. t., uczynił przewyżkę do 2,402 liv., 15 sh., 7 p. Przewyżka z opłat nałożonych od wina wynosiła do 1,902 liv., 7 sh., 9 p. Żniwa musiały być wcale obfite w *Wyższej-Kanadzie*. Dnia 12 lipca 1829, przybyło do *Kwebeku* 6,500 wychodców; liczba tych, którzy tam przybyli podczas teraźniejszej żeglugi, dnia 19 lipca, wynosiła do 16,840 osób.

— Podług raportu, złożonego Parlamentowi, liczba pojazdów i kabryolek najmnych w mieście *Londynie*, do dnia 1 stycznia 1830, wynosiła 1265.

— Tego roku połów śledzi na północnych brzegach Szkocyi był nadzwyczajnie obfity.

— Lord *Acheson* i P. *Bronlow* zostali obranymi na członków izby niższej, z hrabstwa *Armagh*; P. *Trevor* z hrabstwa *Carmarthen*; Sir J. *Lowther* i Sir J. R. G. *Graham* z hrabstwa *Cumberland*, P. J. J. H. *Johnstone* z hrabstwa *Dumfries*; Sir *Jerzy Clerk* z hrabstwa *Edinburg*, i P. W. *Dundas* z miasta; P. C. R. M. *Talbot* z hrabstwa *Glamorgan*; P. C. W. W. *Wynne* z hrabstwa *Montgomery*, P. P. *O'connor*, *Don* i *A. French*; z hrab. *Roscommon*, Sir M. S. *Stewart* z hrabstwa *Renfrew*; P. H. *Curties* i W. *Burrell* z hrabstwa *Sussex*; P. H. *Corry* i Sir. H. *Stewart* z hrabstwa *Tyrone*.

— Podług praw kraju amerykańskiego nad rz. *Missisipi*, Indyanie, mieszkający w jego terytorium mają prawo obywatelstwa, w całym tego wyrazu znaczeniu. Dla tej więc przyczyny, *Mushulatabba*, naczelnik ludu *Choktawskiego*, został obowiązany znajdować się na wyborach, iako kandydat do reprezentacyi stanu na kongresie; przytém, jeden z amerykańskich dzienników czyni uwagę, iż ten jego wybór może nastąpić, ponieważ jego pokolenie jest bardzo liczne.

— W Anglii gruntownie dowiedziono ciekawego wypadku względem elektryczności, to jest, iż tej przeyście z jednego przewodnika na drugi bardzo się wyrażnie odmienna, wedle sposobu, którym jest pęd czyli bieg tej kierowany; tak, n. p., elektryczność dodatna wcale łatwiej przechodzi z miedzi do cynku, niżeli z cynku do miedzi. To ważne odkrycie wyjaśnia wielką liczbę zjawień, które dotąd uważano za przeciwne porządkowi natury (anomalies).

— Wiadomości, pod 4 maja otrzymane z *Sierra-Leóna* są bardzo smutne. Kilkanaście miesięcy ta osada znajdowała się w stanie prawie otwartego buntu. Niektóre z pomiędzy osób, co w niewielkiej liczbie przeżyły epidemią, ostatecznie wydarzoną, zaczęło rozsiewać niezgodę; szczęściem, rzeczy wzięły pomyślniejszy obrót. Szoner *St. Helena*, należący do kompanii indyjskiej, do portu przybył zupełnie ogołocony z ludu, i miał tylko 7 ludzi swego ekwipażu, gdyż był złupiony i zniszczony przez rozbojników morskich.

— Wiadomości z *Maracaibo* donoszą, iż 2000 żołnierzy wojsk *Bolíwara* przeszło na stronę *Paeza*. (J.d.S.P.)

— Dnia 21 —

Donoszą z *Portsmouth*, iż Xiążę Pruski *August* obejrzał dnia 17 b. m. tarcznią zbrojownią, a potem udał się w dalszą podróż.

Dnia 6 b. m. kapela zmarłego Króla została uwolnioną od służby, lecz pobierać będzie zupełną płacę do dnia 6 października.

Panujący Monarcha darował towarzystwu zoologicznemu wszystkie ptaki i czworonożne zwierzęta zmarłego Króla, w ilości 150 sztuk. (G. W.)

DANIJA.

Sztokholm dnia 17 sierpnia.

Jego Królewska Wysokość, Następca Tronu, przybył dzisiaj do tej stolicy, w zupełnym stanie zdrowia, przebywszy na morzu, z przeciwnych wiatrow przeciwnych, dni ośm, a zatem odprawiający podróż wcale przykrą. Sejm norweskki wyznaczył 12,000 specjesów norweskich, na koszt koronacyi Królowej, w *Chrystyanii*. (J.d.S.P.)

Hamburg dnia 25 sierpnia.

Wczora, przez sztafetę otrzymano z birży paryskiej wiadomości pod datą 20 t. m. Trzy od sta były po 75 fr. 70. Papiery neapolitańskie 71, hiszpańskie 41½. (J.d.S.P.)

WŁOCHY.

Rzym dnia 14 sierpnia.

Papież zniósł nazawsze walki byków, które od dawnych czasów w *Rzymie* się odbywały, w mauzoleum *Augusta*, a dla zabawy mieszkańców dozwolił innych zabaw, takich, któreby łagodziły obyczaje ludu rzymskiego. (J.d.S.P.)

Neapol dnia 14 sierpnia.

Król Neapolitański ostatecznie mianował ministrem spraw zagranicznych Xiążęcia *Cassaro*, swojego Posła w *Wiedniu*, na miejscu D. *Antoniego Statella*. W ostatnich dniach lipca, w miasteczku *Drosi*, (w prowincyi *Kalabrii-Dalszej*) umarła kobieta, nazwiskiem *Rozalia Pangallo*, wieku lat 132; urodziła się 3 sierpnia 1698, a otrzymała była wsparcie dobroczynne od trzech Królów: *Karola III*, *Ferdynanda I* i teraźniejszego. Do samej śmierci używała dobrego zdrowia, i była nadzwyczajnej pamięci. (J.d.S.P.)

TURCYA.

Od granic Serwii d. 4 sierpnia.

Komisjanci domu *Rothsztyldów*, w tych dniach, przybyli do kwaterantny *Semlińskiej*. Jakkolwiek wielkim jest niedostatek pieniężny, którego *Porta* doznała teraz, Ministrowie jednakże nie przyjęli żadnych ofiarowanych pożyczek, i oświadczyli, iż wszelki rodzaj pożyczki stałby się dla kraju ciężarem bardzo przykrym. (J.d.S.P.)

WIADOMOŚCI ROZMAITE.

W miesiącu lipcu, roku teraźniejszego, umarł w *Londynie* *Dżozé Fernandes Madrid*, poseł nadzwyczajny i minister pełnomocny Rzeczypospolitej *Kolumbijskiej*, przyjaciel i polubieniec *Bolíwara*. Oprócz swoich zdolności dyplomatycznych, odznaczył się także w zawodzie literatury dramatycznej, napisał albowiem dwie tragedye: *Gwatimozina* i *Atala*, z których pierwsza była dobrze przyjętą na teatrze w *Bogota*.

— W *Edyńskim* dzienniku umiejętności (*Journal of sciences*) jest umieszczony wcale ciekawy *Dra. Hankoka* artykuł o ruchach, wynikających od nalania kilku kropli alkoholu do niewielkiej szklanki, z olejem laurowym. Ruchy te są w pewien sposób podobne do obrótu planet, trzeba tylko, dla ich wzbudzenia, nalewać krople nie razem, lecz powoli. W takim przypadku, cząstki alkoholu, naprzemian się przyciągają, to odpychając jedna drugą, w ciągu kilku dni opisują ruchy obrótowe w oleju laurowym. Jak tylko te okrągłe alkoholi krople dochodzą końca swego zawodu, wstecz się wracają po niewielkiej, krzywej linii excentrycznej, bynajmniej się o siebie nie tłukąc, chociażby najszybciej szła jedna za drugą. Podczas tego doświadczenia dostrzegł P. *Dr. Hankok*, iż cząstki alkoholu łączą się w wielkie krople kulcowate, które, po zlanu się razem, zaczynają podobnie krążyć, gdy tymczasem mniejsze cząsteczki, opuszczając pierwszą swoją drogę, zaczynają krążyć około większych, na wzór planet głównych i satelitów. (G.S.P.)

Pozwolono drukować. Z polecenia *J.W. Litewskiego* Wojennego Gubernatora.
Andrzej Bucharski Rzeczywisty Radca Stanu i Kawaler.

Wilno dnia 1 Września v. s. 1830 roku.

Ogłoszenie.

Rada Miejska Wileńska ogłaszając, iż na oddanie w siedmioletnią dzierżawę młynu miejskiego pobiskupiego, w Wilnie zbudowanego, odbywać będzie w Izbie swojej na Ratuszu Wileńskim licytacyą, w dniach 2, 5 i 6, a przetarg dnia 8 miesiąca 8bra roku teraźniejszego 1830, zaprasza niniejszemu życzących ten młyn arendować, aby raczyli stawić się z ewikcyami do licytacyi i przetargu. Dat dnia 28 miesiąca augusta 1830 roku.

O. Nowacki Prezyd. R. M. W.
Pismowodca Marcin Pozłowicz.

Przedaż publiczna.

i Od Witebskiej Izby Pow szechney Opieki niniejszemu ogłasza się, iż w niej przedawać się będzie murowany dwupiętrowy dom bez ziemi Witebskiego mieszczanina Hirszy Urjewa oceniony 2100 r. za niepłacenie długu tej Izbie 1996 r. 58½ kop. z procentami ile się naliczy, a o terminach targowych osobno się doniesie.

Sekretarz Bachałowicz.

i Od Witebskiej Izby Pow szechney Opieki niniejszemu ogłasza się iż w niej przedawać się będzie murowany dwupiętrowy dom z budykami na dziedzińcu bez ziemi Witebskiego mieszczanina Berka Bruka oceniony 2,225 rubli assygn. za niepłacenie długu tej Izbie 2,565 r. ass. z procentami ile się naliczy; a o terminach targowych osobno się doniesie.

Sekretarz Bachałowicz.

i Od Witebskiej Izby Pow szechney Opie-

ki niniejszemu ogłasza się: iż w niej przedawać się będzie z publicznego targu murowany o dwóch piętrach dom zmarłego Witebskiego kupca Fedora Borunowa z dalszemu zabudowaniem murowanem i drewnianem, ziemią i fruktowym sadem, oceniony 3,582 rub. assygn. za niepłacenie długu tej Izbie 3,400 r. z procentami ile się naliczy; o terminach zaś targow osobno się doniesie.

Sekretarz Bachałowicz.

Uwiedomienie.

i W drukarni W. Zawadzkiego wyszło z pod prassy dziełko pod tytułem: *Krótkie uwagi nad pomorkiem bydła rogatego*. Dziełko to, — podające sposoby zapobieżenia zarazie bydłowej, która niekiedy, pustosząc chlewy włościan i obory pańskie, tak okropny cios pomysłności rolnictwa zadaje, — przez Radę Sankt - Petersburską Lekarską w roku 1829 w języku rossyjskim wydane zostało.

Niżej podpisany tłumacz i wydawca mnie, iż przełożeniem go na język polski, wszystkim właścicielom dóbr ziemskich i gospodarzom prowincyi tulejszey, istną uczynił przysługę.

Życzący korzystać ze środków przez Rząd dobroczynny, w tej mierze przedsiębranych, dziełka tego dostać mogą w Wilnie w Redakcyi Kuryera Litewskiego, a na prowincyi każdy w swej parafii u X. Plebana. Cena exemplarza złoty 1+ Wilno 1830 dnia 1 września.

Wincenty Ciechanowski.

Wolno drukować. 7 lipca 1830. Michał Oczapowski.

Ogłoszenia po raz 2gi.

3 Od Mińskiego Gubernialnego Rządu ogłasza się, iż zamierzono zreparować naydłuższy się w m. Mozyrzu dom zajmowany przez tamtejszego Horodniczego za sumę wyliczoną podług śmiety 5,155 rub. 96 kop.; zaczęm życzący podjąć się wyżej oznaczonej reparaacyi zechcą przybydź z prawnymi ewikcyami do Mińskiej Izby Skarbowey na targi, na terminy pierwszy 21, drugi 23 i trzeci 24 a dla przetargu 25 d. meca października teraźn. 1830 r. gdzie za przybyciem objawione będą życzącym, kondyeye, śmieta i plan. Sierpnia 19 d. 1830 r.

Mińskiego Gubernialnego Rządu Sekretarz Radzca Honor. i Kawaler Felicjan Arcimowicz.
Stołańczelnik Siemienow.

3 Od Bessarabskiego obwodowego Rządu niniejszemu ogłasza się, iż w 1830 roku na mocy imiennego Naywyższego Ukazu 18go augusta 1828 roku nastalego, *postąpił do woyskowej służby włoścza Alexiey Iwanow* 35 lat, czytać ni pisać nie umie, żonaty, ma dzieci synow: Fedora 13, Grzegorza 4 i córkę Helenę 10 lat, powiadający się bydź mieszczaninem Kurskiej Gubernii z miasta powiatowego Starogo-Oskola, z kąd przybył do miasta Tyraspola w Chersońskiej Gubernii, gdzie się ożenił z córką mieszczanina Grzegorza Iwanowa Anną, i w 1814 roku w rewizyi przypisał się,

a po śmierci żony we wsi Ploskowej tegoż powiatu pojął drugą żonę córkę Mikity Hryhoriewa, przymiotow następných: wzrostu 2 ar. 9 wier., twarzy podługowatej, czystej, włosów na głowie rudych, brodzie rusowatych, wąsach rusych, oczu szarych, nosa śoiągłego, na prawey ręce mały palec skrzywiony ale nie złamany.

Sowieuik Taranczuk.
Sekretarz Snieżkow.

3 Od Bessarabskiego Obwodowego Rządu niniejszemu ogłasza się, iż w teraźniejszym 1830 roku na mocy Imiennego Naywyższego ukazu 18 augusta 1828 roku nastalego, *postąpił do woyskowej służby włoścza Spierydon Alexandrow* 55 lat, rodził się w Moskiewskiej gubernii powiecie we wsi Diolkowej, włościaninem obywatela Żukowa, gdzie ożenił się z włościanką Agatą przed 20 lat; dzieci niema, i dostał się w posagu po córcie Żukowa odstawnemu Majorowi Pogorzelskiemu, od którego przeniesiony do Chersońskiej gubernii, w Tyraspolskim powiecie miasteczka Czornoie przymiotow następných: wzrostu 2 ar. 5½ wier., włosów na głowie ciemnorusych z przebiegającą się siwizną, wąsach światlorusych, brodę goli, nosa średniego, pod gardłem szram, i takiż niewielki w pośrodku głowy, na lewey ręce powyżey kosteczki także szram od ukąszenia psa, o-

